

U. B. BERGEN

1611.45

Ms. 1568 11

-3

10. september 1942.

Et etårsminne.

Bet som hentet. I begynnelsen av september i fjor forberedte tyskerne et nytt kupp på nyordningens makt i Norge. Oslo fikk plutselig besøk av Hitlers stedfortreende Heydrich. I den offisielle kundsjørelsen om dette celebre besøket het det at Gestapolederen i Norge, Redies, hadde avlagt rapport for Heydrich. Noe ble således forberedt når Gestaposjefen skulle mødkjenns. 6. september forlot Heydrich Oslo, og da var det sikkert bestemt å foreta garnarrestasjoner for å knakke opposisjonen mot "nyordningen" i Norge. Men det kom til å skje ting ute på arbeidsplassen, som klart viste at tyskerne var gått for langt med utsveltingspolitikken og laftet bruklings net organisasjonene. Disse hendingene vakte oppsatsdelse blant tyskerne som ikke ventet at arbeiderne selv skulle ta initiativet.

Landag 8. september ble det innført melkekjønnsring over hele Norge. Etter den skulle kontor og arbeidsplasser ikke få melk. Arealene til denne fristiske melkekjønnsringen kjents alle til. Spumelen skulle brukes til en røm ost til økkuperjonstroppene. Da melken var uteble fra arbeidsplassene, ble arbeiderne rasende. I frokostpausen ble en enig om vi enkelte verksteder å gå hjem som protest mot at en bryset dem melken. Avdeling etter avdeling forlot arbeidsplassene mens representantene ønskte å få "Melkeforsynin ei" til å sonde melk. Det var forgjeves. Framdagen hadde flere tuse i munn lagt ned arbeidet, særlig jern- og metallarbeidere. Hele Oslo kjente til streiken innen et par timer. Dr tirsdag morgen kom, hadde jernarbeidernes beslutteomme spredt den vunnet gjenklang. Om ikke melken kom til arbeidsplassen den dagen, gjorde alle som jernarbeiderne dagen kom, og melken uteble. Arbeiderne gikk. De gikk fra verksteder, bygningsspesialer, kontorer og andre arbeidsplasser. Hverken det tyske eller norske politiet foretok seg i den dagen. Utenfor et verksted ble noen tilfeldige arbeidere arrestert. Ledelsen i LO og fagforeningene satte seg i forbindelse med fagforeningenes ledere. Disse gjorde også hva de kunne for å få streiken avblåst. Men stemningen blant arbeiderne var for opphisaet. Særs raseri over slavetilstanden i tyskeres utsuging av landet hadde ha sin utslagning. Om kvelden 9/9 holdt noen fagforeninger møte i Folkets Hus. Her ble det befluttet å minstoppa arbeidet neste dag, enten melken kom eller ikke. Innledningsvis hadde Terbuer allerede fått gitt ordre om innføring av civil unntakstilstand i Osloområdet. Gestapo innførte seg om kvelden på 10/11. Garnarbeiderne møtte i Folkets Hus og arresterte en del fagforeningrepresentanter som deltok i møtet. Dette var inndrømmen til terroren.

Den 10. september var standrett etablert og all makt lågt i henderne på Gestapo. Dommerne som ville bli avgjort skulle eksekviores på utolet eller senest 24 timer etter arresteringen. Befolkningsen fikk ikke vise deg uten dørne etter kl. 20. Allerede kl. 5 om morgenen tok fullt felt overbygg utrustede SS-soldater til å vakte i gate i Oslo.

Dommene. Standretten arbeidde uavbrutt, og de første dødsdommene falt ved middagstid. Det var advokat Viggo Hansteen og jernarbeideren Rolf Wickstrøm som ble dikt til døden. Muksekveringen fant sted kort tid etterpå. De dødsdømte tok dommen ned den stolte ro som bare uskyldige mennesker kan vice overfor det unngåelige.

De to første rent politiske martyrene i Norge hadde falt som ofre for nazistenes brutalitet. At advokat Hansteen ble myrdet, kan vel forklares av hans sikre og intelligente kontrelen under forhendingene mot de tyske myndighetene. Han var for klok for dem, og det irriterte dem sikkert at han alltid opptrådte korrekt og i detalj behersket såvel de norske som tyske lovsbestemmelser. Han hadde imidlertid hele tiden notarbeidd streikene som offisielt var anledningen til umotkortestilstanden. Det er åpenbart at Gestapo ville gjøre seg kvitt ham.

Men hvorfor holdt det seg med Rolf Wickstrøm? Han var ikke særlig kjent, og alle undret på hva denne mannen kunne ha gjort som foranleidet dødsdommen. Han var 29 år gammel og gift og både skildret som en svært sympatisk mann. Han arbeidet på Skabas jernbaneverksfabrikk og klubbformann på verkstedet der. Han var interesseret mellom annet av arbeiderpartiet. Wickstrøm deltok ikke i "belkastestreiken". Han forklarte arbeiderne at de ikke burde gjennomføre slike strejker i et okupert land. Det kunne neppe bli noe resultat av en slike streik. Nettopp han ble dikt til døden og skutt.

Navnene Hansteen og Wickstrøm vil gå over i historien som tilhørende hele det norske folket. De var Norges første politiske martyrer.

Ft. orkesterlifte. Den frie norske fagforeningsbevegelsen fikk sitt oppdrag 25. september 1940. Den fullstendige slavestaten inntråd for den norske arbeider en uke senere. Reichskommissar Terboven vareroret da at standretten skulle utstrekkes til å omfatte hele landet, samtidig som strenge restriksjoner i umotkortestilstanden ble opphevet. Deseutens ble det bestemt at enhver streik, lockout eller annen arbeidnedleggelse skal behandles av standretten og straffes med tukthus eller døden.

Den norske arbeideren kunne en gang være med og bestemme over sin egen lønn og sine egne arbeideforhold. Han kunne gå inn eller ut av sin fagforening etter eget ønske og han kunne selv bestemme om han ville fortsette i sitt yrke eller forsøke et annet. Nå blir han behandlet som slave. Hans frigjørelse kan ikke skje gjenno i nazismens fullstendige tilintetgjørelse. Den frie norske fagforeningsbevegelsen gikk under i kampen, men den gikk under med flagget til topps.

"Du skaper vilje på ebig vandrings
ifra forandring og til forandring;
du knakket tyne, du faller krene,
du redmen lene og blideflimme,
- aldans har ført en verdensfeir
som bekkel - sold for den frie verden,
der slutter fukking en broderhatten
mot revdyrsdriften og kajonetten.
Hill deg, du svige fremstøttisbad,
du myttørbringer, du livete gud!"

Nyhetene mandag og tirsdag.

Churchill ga tirsdag en oversikt i Underhuset over stillingen. Til å begynne med omtalte han den konvoien som sist kom til Malta, hvorved Malta er sikret forsyninger for mange måneder framover. Forsyningsskipene var sikret av en stor flåteavdeling ned 3 kanonskip. Konvoien presset seg gjennom det farligste stedet ved Sardinia. Både flåte og krigsskip hadde store tap, men de var ikke så store at det ikke svarte seg. Han omtalte så Dieppeslaget. Dern for det hadde de kanadiske trappene som utgjorde 5/6 av styrkene, og de britiske flåten. Det var en omfattende rokkeserling som var nødvendig. Flere vil følge etter. Dieppeslaget var innledningen til røtre operasjoner. Churchill sa videre at det kommer divisjoner og utstyr til England fra U.S.A. Det vet fienden, men hva han ikke vet er når og med hvilke styrker vi kommer til å angripe. Med omsyn til Russland sa han bare: "I dag er vi kommet til den 8. september." Over Tyskland er det sluppet over dobbelt så store bombelaster som i fjer. - Tapene til sjøs har vært meget store, men juli, august og begynnelsen av september har vist nedgang i senkingene. Kampen mot ubåtene har vist store resultater i det siste. - Med omsyn til armen i Egypt sa han at denne nå er fremragende ledet. Den 8. armé er sterkere enn noensinne. Forsterkningene har vært så store at de har skapt en ny armé i den andre under kampene. Den er utsyrt for mange måneder. - Churchill kom så inn på mytet mellom ham og Stalin i Moskva. Det varte i 4 dager, og det hersket full forståelse og oppriktighet. Russerne syntes nok at det ikke gikk fort nok, men russerne var ikke klare over at vi har hatt vansker med transporten over havene. Russland er et kontinent, men vi er et syrike. Vi er dog sikre på at de russiske lederne er klare over vår loialitet. Vi på vår side har sendt og kommer til å sende Russland all hjelp, koate hva det koate vil. Hovedinntrykket etter møtet i Russland er at russerne har en urokkelig vilje til å kjempe til seieren er vunnet. Churchill sluttet talen sin med at når frihetens time slår i Europa, skal den hårde gjengjeldelsen komme.

President Roosevelt sa i en tale til det amerikanske folk mandag, arbeidernes dag, bl.a. at visse militære øvgerelser er truffet i samband med en offensiv mot Tyrkia og . Roosevelt uttrykte sin fulle tillit til alle allierte styrker verden over. - Arbeiderne i Amerika feiret sin dag med å sjøsette 174 skip samtidig som kjølen ble lagt til 49 nye.

Russerne holder stand mot det tyske framstøtet mot Stalingrad. Russerne har bedret stillingene sine n.v. for byen, der de har satt i gang store motangrep. Tyskerne framstøt fra s.v. blir nå holdt. Tyskerne kaster inn nye reserver, men også Timosjenko mottar nå forsterkninger. Det reknas med at 1.500 tyske stupbombefly angriper Stalingrad, men ikke en eneste gang er den russiske motstanden svekket. I en dragsordre til Stalingrads forsvarer mandag peiter det: "Vik ikke et skritt! Hold ut til det siste! Vårt folk ventet det av deg!" - Tyskerne påstend om å ha tatt Novorissisk, og ikke bekreftet. Kommunikasjene, såvel det tyske som det russiske, sier tirsdag at det blir kjempet i Novorissiskrådet. I regning av Gronyi til det kjempet, men tyskerne har ikke hatt noen framgang. På midtfronten ble et bebodd strøk tatt igjen tirsdag. Lørdeg provdte 70 tyske bombefly å angripe Moskva, men russiske jagere stoppet dem utenfor byen. 11 tyske bombefly ble skutt ned. Kurmanov hadde flyvne tirsdag, men ikke noen fly kom fram til byen. 5 ble skutt ned. Den russiske flåten har senket en 8.000-tonner i Østersjøen.

9 flere britiske bombeflystyrker rettet natt til mandag et nytt slag mot Tyskland, idet innlandshavnen Duisburg ble utsatt for et kollapsalt angrep. Det ble satt i gang tallrike branner. Spredserfly som var over natten vendte konstante støt de storbrannens freideler fortatte. Britiske bombefly av andre styrker bombet tyske mål i Abville og St. Dizaire. 9 britiske fly fikk tapt. 3 avdelinger flyende festninger (amerikaner), ledskapet av 400 allierte jager, fortsatte om laven nye angrep mot tyske mål i Frankrike. Jagerne gjorde utmarket avlastningstjeneste og besøkte tyske flyplasser opp til 80 km. inne i landet. 5 tyske jagerer ble skutt ned, 13 alvorlig skadet, og mange andre lettere skadet. 2 flyende festninger rikkert ant og 3 allierte jager. Senere bombarderte flyende festninger tyske fabrikker og jernbaner ved Rotterdam og Utrecht. Enden av andre tyske mål ble angrepet av sprede fly i daglys handling. - Det har vært få fly over England de siste dagene. Måndag var det 2 år siden det eterste sammenhengende dag- og nattokt mot London. - Det russiske angrepet mot Budapest natt til fredag kom helt overraskende på forsvarerne. Luftvernet trådte i kraft først lenge etter at de første bombelastene var kastet. Det ble gjort betydelig skade, bl.a. på de store våpenfabrikene utenfor byen. I militære kretser mener en at disse nye orrådene som har blitt tatt i grep, danner spottakten til en sterktilet offensiv over hele luftfronten.

Fra Kairo blir meldt om patruljevirksomhet. I sør er mobile tropper og artilleri i ferd med å anripe fienden som trekker seg vestover. - Britiske undervannsbåter har tilfysyd akson store skipstap de siste dagene, idet 8 forsyningsskip, både store og middelsstore, er senket i Middelhavet.

Nytt forsök på japansk landgang på Salomonøyene er knust og mange invasjonsfartyr ble senket. På New Guinea er situasjonen uforandret. I Kina har japaniske motenaren vært forryves. - Som kjent er den japanske utenriksminister Togo dømt av. Det var han som i sin tid fikk ikkeangrep overført mellom Sovjet og Japan i stand. Hans av angrepet er i diplomatisk krets senest et nart forestendende anten på Russland enten via Vladivostok eller gjennom Sibir. Det er tegn som tyder på at japanerne forbærer seg på infansiv krig i Kina, men samtidig trekkes store styrker sørøst langs Sovjetas grunn. Fra amerikansk synspunkt ser en på dette som en kunstig utvikling. Ikke noe ville være bedre enn om japanerne sprede styrkene sine enda mer. Det vil bety at amerikanske tropper lettere vil kunne gå til.

Lørdag ga norske frivillige eden til "ier Führer". Hirden i Horten skal være utskrevet til Østfronten. Den består av 15 mann. Av disse er 2 sinneyke. Den ene har vært sikkert i 3 år.

Den tyske krigsrett i Oslo har satt ny rekord, idet 1 nordmann er dømt til livsdom 5 ganger. 2 andre til ei skutt, 21 fysiske for å ha dratt terror med utenlandske styrke. Grunn til de firette rettsforbundsligene er en dog av den oppfattning at disse mennene har lidt martyrdøden for at tyskerne på denne måten skal sette økrek i den norske befolkning. Urjemir, sommen med skal i sitt tilfelle sin velfortjente straff. Blant de ekrekverte ble isdormene denne gangen var det også en kvinne, Eli Hansen. At tyskerne skyter en kvinne, er barek et eksempel på deres høyinn. Betegnelsen er det også at mens det er "Nordmenn" foran mennenes navn, sto det "saufluefiende" foran kvinnenes.

Nyheter onsdag 9/9-42.

Det tyske presset mot Stalingrad øker etter at tyskerne samler nye tropper s.v. og vest for byen. Et tysk tanks angrep vestfra var voldsomt, og russene var nødt å trekke seg tilbake til nye stillinger vest for byen. Tyskerne angriper her uten omsyn til tap av mennesker. Moskva kommunikeat melder idag at trass i ustanselig bombing har sovjettroppene praktisk talt ikke vekket, s.v. for byen er tyske angrep slått tilbake. Det tyske kommunikeat melder i dag at de har tatt en del viktige høydrag vest for byen. - I Kaukasus er det hårde kamper ved Novorisisk. I øst-Kaukasus blir tyskerne holdt. På midtfronten er tre beboede strøk til tatt i dag. Tyskerne innrømmer kraftige russiske angrep ved Racjev.

Store styrker britiske bombefly var i natt igjen over Tyskland. Denne gang var det Frankfurt am Main. Store branner, brøt løs. 7 bombefly savnes. Britiske bombefly var over Le Havre i dagslys i går. Det var liten tysk flyvirkshet over England i natt. 2 tyske fly ble skutt ned. For tre år siden i dag sa Göring til arbeiderne ved en stor flyfabrikk: "Jeg skal sørge for at fienden ikke kan bomber på Tyskland." Det var for tre år siden. - Roosevelt har forkastet en protest fra Laval angående bombingen av tyske mål i Frankrike. Den vil bli fortsatt.

Fra Kairo blir i dag meldt bare om patruljeverkshet og økt aktivitet i luften. Det er oppnådd fulltreffere på 1 destroyer og 2 handelsskip i det midtre-Middelhav.

Wilkie oppga i går at den amerikanske produksjonen av fly i august var 5.000. Produksjonen av skip i samme måned oversteg senkingen.

Den britiske presse er begeistret for Churchills tale. Den utstraler tillit og optimisme. Gjærlig fremhever avisene at Russlands stilling til de vestlige demokratier er styrket.

Erkebisoppen av Lyoen har avslått å gi sitt samtykke til å utlevere barna til jødiske foreldre som er sendt til Tyskland. Militærguvernøren i Lyoen har fått avskjed, da han nektet å stille franske troppstyrker til disposisjon.

900 serbiske krigsfanger i alderen 12 - 55 ble før en tid siden sendt til Nord-Norge under de frykteligste forhold. De ble stasjonert inne i en fjord. Så brøt det ut tyfus. En del av de tyske fangevokterne ble også angrepet, og etter en tid brette sykdommen seg videre. Nå skulle serberne flyttes til et enda ensommere og mer isolert sted. Men før det skjedde, ble alle dem som var angrepet skutt ned. Skrigene deres kunne en høre hele natten. Ca. 600 fanger ble så ført vekk. Blant vokterne var det også en del quislinger som ikke oppførte seg bedre en sine tyske lærermestre.